

KARŲ ISTORIJA

Iš anglų kalbos vertė Norbertas Venckevičius

VILNIUS, 2026

TURINYS

10 ĮVADAS

KARAS SENOVĖJE

3500 m. pr. Kr. – 500 m. po Kr.

- 18 **Priešo šalies naikintojai**
Mesopotamija ir senovės Egiptas
- 22 **Aš apsiaučiau, aš užėmiau ir atėmiau jų grobį**
Asirijos imperija
- 23 **Esu Kyras, visatos karalius**
Persija
- 24 **Jūros žmonės**
Klasikinė Graikija
- 28 **Karas yra ne tiek ginklai, kiek pinigai**
Peloponeso karai

- 32 **Šlovės kaina: sunkumai ir pavojai**
Aleksandro Makedoniečio užkariavimai
- 40 **Atsiranda trys didžiosios karalystės**
Aleksandro įpėdiniai
- 42 **Drambliai... Jų buvo 9000**
Maurjų imperija
- 44 **Išmintingas karys vengia mūšio**
Kinijos imperijos ištakos
- 48 **Planavimas turi būti slaptas, o puolimas – netikėtas ir greitas**
Hanų imperija
- 50 **Iškilusi Romos galybė**
Romos iškilimas
- 52 **Šią pamoką jie... išmoko iš patirties**
Pūnų karai
- 54 **Atėjau, pamačiau, nugalėjau**
Cezaris ir jo palikimas

- 56 **Visi keliai veda į Romą**
Romos imperijos apogėjus

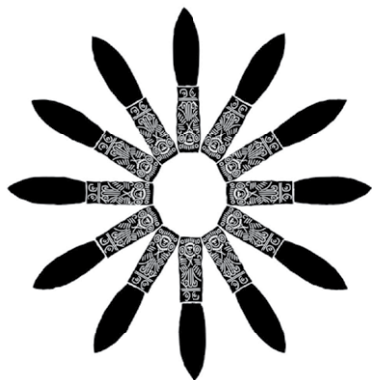
- 58 **Roma žlugs**
Barbarų migracijos. Grėsmės imperijai laikotarpis

KARAS VIDURAMŽIAIS

500–1500 m.

- 70 **Didžiausios Dievo dovanos žmonėms... yra dvasininkija ir imperija**
Bizantijos imperija
- 74 **Kraujo lietus kaip auka**
Majų civilizacija
- 76 **Karas Alacho vardu**
Islamo iškilimas
- 82 **Išmintingiausias ir doriausias karalius**
Karolio Didžiojo imperija

- 84 **Jie naikina visus, kurie jiems nesipriešina**
Vikingų reidai
- 85 **Kunigaikštis nepasigailėjo nė vieno...**
Normanų įsiveržimai
- 86 **Samurajaus kelias atsiskleidžia mirtyje**
Samurajų iškilimas
- 88 **To nori Dievas!**
Kryžiaus žygiai
- 94 **Jeį Dievas to nesustabds... įvyks skilimas**
Šventoji Romos imperija prieš popiežių
- 96 **Niekada nesustok, kol tavo priešas nebus priverstas atsiklaupiti**
Mongolų invazijos
- 102 **Pirmyn, Kristaus kariai!**
Kryžiaus žygiai Europoje
- 104 **Didžiulė mūrinė tvirtovė**
Zimbabvės karalystės
- 105 **Baimindamiesi dėl gyvybės, jie viską paliko**
Timūro užkariavimai
- 106 **Vėl į puolimą, brangūs bičiuliai**
Šimtmetis karas

- 110 **Taika krikščionims ir karas prieš nekrikštus**
Ispanijos rekonkista
- 112 **Pabūklas, kurio šūvio neatlaikytų nė viena siena**
Turkų osmanų iškilimas
- 114 **„Gėlių mirtis“ nuo obsidiano peilio**
Atekai ir inkai

KARAS NAUJAISIAIS LAIKAIS

1500–1775 m.

- 120 **Gimę kovai ir kalavijui**
Italijos karai
- 122 **Žiaurūs ir godūs užkariautojai**
Amerikos užkariavimas
- 126 **Jis pardavė į nelaisvę patekusius karius**
Karinės operacijos Šiaurės Afrikoje
- 128 **Didžiosios katastrofos užuomazga**
Japonija Sengoku laikotarpiu
- 130 **Neįveikiama siena**
Osmanų imperija
- 134 **Krikščioniški ir visuotiniai**
Religiniai karai Europoje
- 140 **Taika su visais**
Mogolų užkariavimai Indijoje
- 142 **Kariuomenė kaip tankus miškas ir tekantis vanduo**
Mandžiūrų Kinijos įkūrimas
- 144 **Persmelkė baimė, drebulys ir siaubas**
Trisdešimtųjų metų karas

- 148 **Esu tautos kankinys**
Pilietiniai karai Britanijoje
- 150 **Mes neturime ko prarasti, tik savo gyvybes**
Karo veiksmai Šiaurės Amerikoje
- 152 **Išlaikyti kiek įmanoma daugiau karių**
Liudviko XIV karai
- 158 **Beprecedentis įvykis**
Didysis Šiaurės karas
- 159 **Sutartys – tai tik melagingi pasižadėjimai**
Austrijos įpėdinystės karas
- 160 **Jeį jūsų mažai, žygiuokite viena rikiute**
Britų karas prieš prancūzus ir indėnus

162 Kariuomenė, kuri valdo valstybę
Septynerių metų karas

166 Lankas greit bus įtemptas ir karas pasibaigs
Dešimt didžiųjų kampanijų

REVOLIUCIJOS IR IMPERIJA

1775–1914 m.

172 Suteikite man laisvę arba leiskite mirti!
Amerikos revoliucija

178 Stipraus vėjo gūsis
Jekaterinos Didžiosios karai

180 Teisinga laisvos liaudies gynyba
Prancūzijos revoliucijos karai

188 Monstro ir superherojaus sintezė
Pergalingas Napoleonas

192 Siaubas buvo baudžiamas kitu siaubu
Pirėnų pusiasalio karas

194 Šautinių žaizdų kvapas
Napoleonas prispaustas

198 Laisvoji prekyba ir jūrų teisė
1812-ųjų karas

200 Tegyvuoja laisvė! Tegyvuoja nepriklausomybė!
Ispaniškosios Amerikos išsivadavimo karai

204 Ne visi herojai yra dori
Jungtinių Valstijų–Meksikos karai

206 Šie išsekę, mirštantys vyrai
Krymo karas

208 Viena vėliava, viena svajonė
Italijos suvienijimo karai

210 Vedant tėvynę į pažadėtą ateitį
Prūsijos iškilimas

214 Jie bijo... šautuvų
Amerikos pilietinis karas

222 Mano žmonės trokšta taikos
Indėnų išsivymas

224 Didi pergalė... upėje
Paragvajaus karas

225 Indija buvo mūsų imperijos centras
Britų kovos su Indija

226 Afrikos pasidalijimas
Imperiniai karai Afrikoje

230 Jei turime žūti, kodėl nekovoti iki mirties?
Kinijos sukrėtimai

232 Rusija mus nušluotų nuo žemėlapių
Osmanų nuosmukis ir Rusijos ekspansija

234 Prarasta beveik 100 000 vyrų
Antrasis būrų karas

235 Gimė nauja jėga
Rusijos–Japonijos karas

236 Išsivadavimo karas virto... naikinimo karu
Konfliktas Balkanuose

PASAULINIAI KARAI IR PO JŲ

1914 m. – dabartis

242 Skubėjimas į pragaištį
Pirmojo pasaulinio karo pradžia

248 Klampoiant per purvą
Aklavietė Vakarų fronte

252 Vienas didžiulis mūsų laukas
Karas plečiasi

**256 Didžiausia grėsmė...
šiam kare**

Karas jūroje ir ore

**258 Artėjame prie išteklių
pabaigos**

Centrinių valstybių
pralaimėjimas

**262 Būsi sušaudytas kaip
kurapka**

Rusijos pilietinis karas

264 Nusikaltimai žmoniškumui

Antrasis Kinijos–Japonijos karas

266 Nacių karo mašina

Antrasis pasaulinis karas
Europoje

**272 Povandeninis laivas...
turi būti sumedžiotas**

Karas jūrose

**274 Bombarduoti juos visą
parą be pertraukos**

Karas ore

276 Karas Europoje baigtas

Vokietijos pralaimėjimas

**280 Aštuoni visatos kampai po
vienu stogu**

Japonijos galia

**284 Mes nuoširdžiai tikėjome,
kad japonai atkreips
dėmesį į mūsų išpėjimą**

Japonija nugalėta

286 Geležinė uždanga nusileido

Šaltasis karas

**294 Danguje negali šviesti dvi
saulės**

Kinijos pilietinis karas

**295 Mūsų didysis generolas...
turi būti atšauktas**

Korėjos karas

**296 Pakelkite į viršų sukilimo
vėliavą**

Nepriklausomybės kovos
Pietryčių Azijoje

**298 Šalis išvaduota nuo
užsienio įtakos**

Revoliucija ir kontrrevoliucija
Lotynų Amerikoje

**300 Nenorime svetimųjų
valdžios**

Afrikos nepriklausomybės
karai

**304 Skurdas toliau kursto
konfliktus**

Pokolonijinė Afrika

**306 Pakankamai kraujo ir
ašarų**

Arabų–Izraelio konfliktai

**312 Buvo geras karas...
ir blogas karas**

Konfliktas Afganistane

**314 Gilus puolimas ir
lemiamas manevras**

Persijos įlankos karai

316 Karo ugnis plečiasi

Pokomunistiniai karai

**317 Korupcija pavojingesnė
už terorizmą**

Konfliktas Irake

318 Pirmasis dronų karas

Rusijos invazija į Ukrainą

322 ŽINYNAS

328 RODYKLĖ

335 CITATŲ ŠALTINIAI

336 PADĖKOS

ATĖJAU, PAMAČIAU, NUGALĖJAU

CEZARIS IR JO PALIKIMAS (58–27 m. pr. Kr.)

KONTEKSTAS

TEMA

Nuo respublikos iki imperijos

PRIEŠ

73–71 m. pr. Kr. gladiatorius Spartakas surengė didelį vergų sukilimą prieš Romos respubliką, tačiau buvo nugalėtas.

60 m. pr. Kr. Julijus Cezaris kartu su Gnėjumi Pompėjumi Didžiuoju ir Marku Licinijumi Krasu sudarė triumviratą – politinę sąjungą.

59 m. pr. Kr. Cezaris išrinktas konsulu – Romos aukščiausio rango valdininku.

PO

16 m. pr. Kr. – 9 m. po Kr. romėnų kariuomenė užėmė teritorijas anapus Galijos, tačiau germanų gentys išvarė įsibrovėlius.

14 m. mirė Augustas, o imperatoriumi tapo jo įsūnis Tiberijus.

476 m. nuverstas paskutinis Vakarų Romos imperatorius Romulas Augustulas.

Ia. pr. Kr. Romos respubliką krėtė politinės intrigos, neramumai ir pilietinis karas.

Šias aplinkybes išnaudojo gabus karvedys ir politikas Julijus Cezaris. Su jo triumfuojančiu grįžimu į Romą po šlovingų pergalių prasidėjo pereinamasis laikotarpis nuo Romos respublikos prie autokratinės valdžios, kurią vėliau visiškai įgyvendino Cezario įpėdinis Gajus Oktavianas (Augustas) – pirmasis Romos imperatorius.

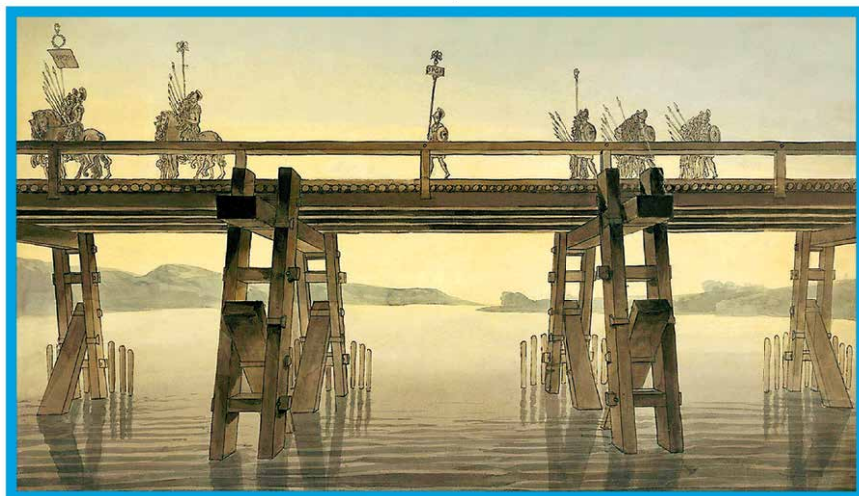
Galijos užkariavimas

58 m. pr. Kr. Cezaris pradėjo karinius

veiksnius Galijoje (dab. Prancūzija, Liuksemburgas ir Belgija).

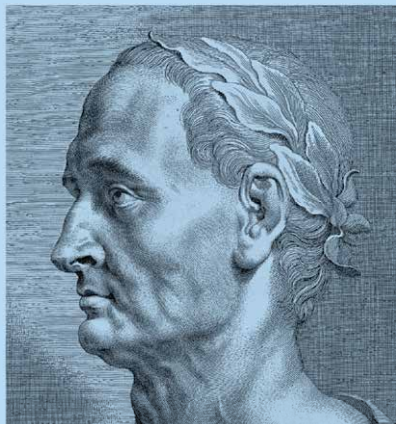
Trokšdamas politinės šlovės, karo pergalių ir dalies Galijos gamtos išteklių, taip pat norėdamas apsaugoti Romos šiaurinius atramos punktus, jis pasinaudojo nesutarimais tarp galų bei germanų genčių ir iškovojo drąsių pergalių seriją.

55 m. pr. Kr. Cezario vadovaujamų karių pastatytas tiltas per Reino upę. Šis tiltas iškilo vos per 10 dienų ir buvo puikus inžinerijos pasiekimas. 1814 m. britų architekto ir tapytojo Johno Soane'o paveikslas.

Taip pat žr.: Aleksandro Makedoniečio užkariavimai 32–39 ■ Aleksandro įpėdiniai 40–41 ■ Romos iškilimas 50–51
■ Pūnų karai 52–53 ■ Romos imperijos apogėjus 56–57 ■ Barbarų migracijos. Grėsmės imperijai laikotarpis 58–65

Julijus Cezaris

52 m. pr. Kr. Alezijos mūšyje (dabartinėje Burgundijoje) Cezaris pasiekė lemtingą pergalę. Čia jo kariuomenė (apie 60 000 karių) apsupo kalvos viršūnėje įrengtą galų įtvirtintą gyvenvietę. Nepaisydami atvykusio galų pastiprinimo, romėnai laikėsi tvirtai ir galiausiai priešas pasidavė. Per kitus dvejus metus Cezaris prie Romos prijungė visą Galiją.

Nuo karvedžio iki diktatoriaus

Įbaugintas augančios Cezario galios, Romos senatas įsakė jam atsisakyti vadovavimo ir grįžti į Romą. Cezaris grįžo, bet su savo kariuomene. 49 m. pr. Kr. jis perėjo Rubikono upę ir įžengė į Italiją.

Dauguma priešininkų pabėgo iš Romos į Graikiją, taip leisdami Cezariui kontroliuoti Italijos pusiasalį ir įgyti diktatoriaus titulą. Tai buvo laikina pareigybė, suteikianti plačias politines galias. Jis įveikė likusius priešininkus ir 44 m. pr. Kr. pasiskelbė diktatoriumi iki gyvenimo pabaigos.

Gajus Julijus Cezaris gimė Romoje 100 m. pr. Kr. patricijų (kilmingų romėnų) šeimoje. Sulaukęs 16 metų, jis vedė Korneliją, Romos konsulo Lucijaus Kornelijaus Cinos dukterį. Kai Cinos priešas Lucijus Kornelijus Sula 82 m. pr. Kr. Romoje užgrobė valdžią, Cezaris išvyko tarnauti į Anatoliją. Po Sulos mirties 78 m. pr. Kr. jis grįžo į Romą ir sparčiai kilo politinės karjeros laiptais: nuo kariuomenės tribūno (vyresniojo pėstininkų vado) pareigų iki kvestoriaus (išdo pareigūno), edilo (pareigūno, prižiūrinčio viešąjį miesto gyvenimą), pretoriaus (aukšto

Netrukus grupė senatorių nužudė Cezarį tvirtindami, kad vaduoja Romą nuo tirono. Cezario pagrindiniai įpėdiniai buvo Oktavianas (jo sūnėnas ir įsūnis) bei Markas Antonijus – politikas ir karvedys, vienas iš pagrindinių Cezario rėmėjų.

Kelias į imperiją

Nuo 43 iki 42 m. pr. Kr. vyko pilietinis karas. Cezarį nužudę sąmokslininkai pabėgo iš Italijos ir įsikūrė rytinėse Romos provincijose. Antonijus su Oktavianu juos persekiojo iki pat Šiaurės Graikijos ir ten nugalėjo. Grįžęs į Italiją, Oktavianas atkūrė tvarką ir stiprino savo populiarumą. Antonijus valdė rytines provincijas ir užmezgė santykius su Egipto Ptolemajų dinastijos karaliene Kleopatra.

Kitą dešimtmetį santykiai tarp Oktavianio ir Antonijaus pablogėjo. 32 m. pr. Kr. Oktavianas įkalbėjo senatą paskelbti karą Kleopatrai, žinodamas, kad Antonijus (tuo metu Kleopatros vyras) remia savo žmoną. Kitais metais Oktavianas iškovojė lemiamą jūrų pergalę Akcijaus mūšyje.

rango teisinių bei karinių reikalų pareigūno), Ispanijos vietininko ir Romos konsulo (aukščiausios viešosios pareigos).

Vietininko pareigos Ispanijoje ir Galijos užkariavimas įtvirtino išskirtinio karvedžio bei puikaus politiko statusą. Atsivėrė proga grįžti į Romą kaip šeimininkui. Nepaisant to, kad Cezario pastangomis Romoje įgyvendintos būtinos reformos, perdėtos ambicijos 44 m. pr. Kr. nulėmė jo smurtinę mirtį. Cezarį nužudė nepatenkinti senato nariai.

Apsupti Oktavianio pajėgų, Kleopatra ir Antonijus nusižudė Aleksandrijoje. Oktavianas prijungė Egiptą ir triumfuodamas grįžo namo.

Po trejų metų senatas suteikė jam Augusto vardą („Didingas“, „Šlovingas“), tuo faktiškai pripažindamas jį imperatoriumi. Aukščiausiąją valdžią Oktavianas įgijo iš dalies dėl savo karinių pergalų. Senato įtaka susilpnėjo, o Romos kariuomenės politinė galia išaugo. ■

“

„Štai žmogus, kuris siekė būti Romos žmonių karaliumi ir viso pasaulio valdovu.“

Markas Tulijus Ciceronas

Romos politikas

apie Julijų Cezarį, 44 m. pr. Kr.

”

MONSTRO IR SUPERHEROJAUS SINTEZĖ

PERGALINGAS NAPOLEONAS
(1804–1809 m.)

KONTEKSTAS

TEMA

Didžioji armija

PRIEŠ

1792 m. prasidėjo Prancūzijos revoliucinių karų dešimtmetis. Atsirado didesnės ir galingesnės kariuomenės poreikis.

1793 m. įgyvendinama *levée en masse* sistema. Visi jauni, sveiki vyrai šaukiami į Prancūzijos kariuomenę.

1796 m. Napoleonas pradėjo Italijos kampaniją, ženklinančią jo karo žygių pradžią.

PO

1812 m. Didžiąją armiją sudaro maždaug 600 000 vyrų.

1813 m. daugiau nei 0,5 mln. karių susikovė Leipcigo mūšyje. Napoleonas pralaimėjo Austrijos, Prūsijos, Rusijos ir Švedijos sąjungai.

XIX a. pradžioje penkios Europos

didžiosios valstybės – Britanija, Prancūzija, Austrija, Rusija ir Prūsija – varžėsi dėl teritorijų ir ekonominės įtakos. 1804–1805 m. Austrija, Britanija ir Rusija sudarė trečiąją koaliciją. Tai buvo sąjunga prieš Napoleoną, kuris ką tik buvo karūnavęsis Prancūzijos imperatoriumi ir siekė plėsti teritorijas. 1805 m. rugpjūtį Napoleonas atsakė permesdamas beveik 200 000 karių nuo Lamanšo į rytus, kad atremtų tiesioginę grėsmę Prancūzijos imperijai – Austrijos ir Rusijos kariuomenes.

Taip pat žr.: Septynerių metų karas 162–165 ■ Amerikos revoliucija 172–177 ■ Prancūzijos revoliucijos karai 180–187
■ Pirėnų pusiasalio karas 192–193 ■ Napoleonas prispaustas 194–197 ■ 1812-ųjų karas 198–199

Karo filosofai

Du karo teoretikai, kovoję priešingose Jenos mūšio (1806 m.) pusėse, padėjo pagrindus karo filosofijai. Carlas von Clausewitzas (1780–1831 m.) buvo Prūsijos karininkas, tame mūšyje sužeistas ir paimtas į nelaisvę. Jo pagrindinis darbas „Apie karą“ (1832 m.) skelbia: „Karas yra smurtinis veiksmas, skirtas priversti priešą vykdyti mūsų valią.“ Knyga remiasi Napoleono epochos kariuomenių studijomis ir iki šiol laikoma vertinga.

Antoine'as-Henri Jomini (1779–1869 m.) Jenos mūšyje tarnavo Napoleono armijoje. Jo veikalas „Karo meno santrauka“ (1838 m.) buvo plačiai nagrinėjamas XIX a. karo akademijose. Jomini žodžiais išreiškė tai, ką Napoleonas įgyvendino veiksmais. Jis pateikė išsamų aprašymą to, ką Prancūzijos imperatorius numatydavo. Dauguma JAV pilietinio karo generolų buvo Jomini sekėjai.

Napoleono kariuomenė, pavadinta Didžiąja armija (pranc. *Grande Armée*), buvo viena geriausiai parengtų bei organizuotų kariuomenių pasaulyje. Jos struktūra atspindėjo naują požiūrį į karinę strategiją, apimančią logistiką, taktiką bei ryšius. Kariuomenė buvo sudaryta iš savarankiškų korpusų, kurių kiekvieną sudarė nuo 10 000 iki 50 000 karių. Korpusai buvo skirstomi į divizijas, o šios – į dvi ar tris brigadas, sudarytas iš dviejų pulkų. Korpusai, aprūpinti nuosava kavalerija ir artilerija, galėjo veikti nepriklausomai, nors galutinė kontrolė priklausė imperatoriui. Napoleonas taip pat subūrė Imperatoriškąją gvardiją – galingą elitinį pėstininkų, kavalerijos ir artilerijos rezervą.

Napoleonas priima Austrijos kariuomenės kapituliaciją Ulme. Laukta Rusijos parama austrams laiku neatvyko.

Kruopštus kiekvieno kario parengimas buvo toks pat svarbus kaip ir visos kariuomenės pertvarka. Pavyzdžiui, kai Reino upės tiltus perėjusi kariuomenė susidurdavo su priešininkais, kiekvienas padalinys žinojo, kaip išsidėstyti: į koloną ar į liniją. Kiekvienas kavaleristas mokėjo joti apšaudomas priešo, kiekvienas artilerijos vienetas gebėjo greitai

išrikiuoti pabūklus ir panaudoti juos tinkamiausioje vietoje bei laiku. Prasidėjus Trečiosios koalicijos karui, pirmasis didelis sausumos mūšis įvyko 1805 m. spalio 16–19 d. Ulmo apylinkėse (pietinė dabartinės Vokietijos dalis). Čia Napoleonas tiesiog pergudravo mažesnes priešų pajėgas – 27 000 austrų pasidavė.

Įspūdingų pergalių serija

Napoleono pergalė Ulme atvėrė kelią į Vieną, esančią 480 km į rytus. Tuo metu prie miesto artėjo Rusijos imperijos armija. Napoleonas atvyko pirmas ir laukė rusų netoli Austerlico kaimo (šalia Brno dabartinėje Čekijoje).

Caro Aleksandro I armija, dar pastiprinta Austrijos pajėgomis, siekė beveik 90 000 vyrų. Napoleono Didžiojoje armijoje buvo apie 75 000 karių, ji veikė nutolusi 1600 km nuo pagrindinių atsargų sandėlių, esančių prie Paryžiaus. Be to, prasidėjo žiema, o Prūsija grasino įsitraukti į karą prieš Prancūziją. »

1805 m. gruodžio 2 d. Napoleonas įviliojo priešus į spąstus. Apsimetęs, kad neturi pajėgumų rimtai kautis, jis priviliojo rusus į nepatogią vietovę, o tada dešimčia sunkių kavalerijos pulkų smogė jų atviram centrui. Rusijos imperatoriškoji gvardija buvo sutriuškinta. Caro armija traukėsi, o Austrijos imperatorius Pranciškus I paprašė taikos. Trečiosios koalicijos sutriuškinimas tapo Didžiosios armijos šlovingiausia pergale.

Napoleono triumfą Austerlice skyrė tik šešios savaitės nuo pralaimėjimo britams Trafalgaro kautynėse. Trafalgaras patvirtino britų dominavimą jūrose, o Austerlicą – prancūzų dominavimą sausumoje.

1806 m. rugpjūčio 6 d. Napoleonas panaikino 800 metų gyvavusią Šventąją Romos imperiją ir ją pakeitė Reino konfederacija. Vokiečių valstybėlės tapo pavaldžios prancūzams. Šie įvykai sukėlė

Napoleonas ant balto žirgo nužvelgia Austerlico mūšio lauką. Iš viso žuvo arba buvo sužeista 16 000 rusų ir austrų, o prancūzų – 9000.

“

„Šiandien įvyko mūšis, pasibaigęs ne itin sėkmingai.“

Imperatorius Pranciškus I
savo žmonai po Austerlico mūšio

”

didžiulį nerimą Prūsijoje, kuri spalio 9 d. paskelbė prancūzams karą. Po kelių dienų Napoleonas sutriuškino prūsus Jenos ir Aueršteto mūšiuose. Neįtikėtina, bet Auerštete vienas Didžiosios armijos korpusas įveikė didžiąją Prūsijos kariuomenės dalį. Spalio 27 d. nugalėtojai įžygiavo į Berlyną.

Priešai tampa sąjungininkais

1807 m. vasario 7 d. prancūzai susidūrė su rusais Ylavoje (dab. Bagrationovskas), esančioje 208 km nuo Rusijos sienos. Sniego sukeltame chaose rusai turėjo

dvigubai daugiau patrankų, todėl prancūzų pajėgos gerokai nukentėjo. Napoleonas vėl pasitelkė sunkiuosius raitelius – 80 kuopų Imperatoriškosios gvardijos kavalerijos (10 700 karių). Tai buvo viena masiškiausių kavalerijos atakų istorijoje. Mūšis baigėsi santykinę Napoleono pergale.

Po keturių mėnesių prie Frydlando (dab. Pravdinskas), netoli Karaliaučiaus, Didžioji armija pasiekė kur kas įtikinamesnę pergalę, priversdama Rusijos carą 1807 m. pasirašyti Tilžės taikos sutartį. Taip gimė Rusijos ir Prancūzijos aljansas. 1807 m. vasarą Napoleonas vėl grįžo į Paryžių kaip nugalėtojas. Atrodė, kad aljansas su rusais ir Napoleono politika, draudžianti Europos uostams prekiauti su Britanija (kontinentinė sistema), galutinai privers britus tartis dėl taikos. Tačiau derybos nutrūko, nes Portugalija tęsė prekybą su Britanija. Prasidėjo Pirėnų karas (1808–1814 m.), kuriame Prancūzija stojo prieš Portugaliją, Britaniją ir vėliau Ispaniją.

Dvigubų prioritetų laikotarpis

Nors pavadinimas „Didžioji armija“ neoficialiai egzistavo iki 1815 m., 1808 m. spalį kariuomenė oficialiai padalyta į Ispanijos armiją ir Reino armiją. Pats Napoleonas su geriausiomis pajėgomis tuo metu buvo Ispanijoje. Kol imperatoriaus dėmesys buvo sutelktas į Ispaniją, austrai pasinaudojo proga susigrąžinti įtaką Vokietijoje ir priešintis Reino konfederacijos valdžiai.

1809 m. sausį Austrijos kariuomenė mobilizavosi. Napoleonas tikėjosi, kad Rusija sulaikys austrus, tačiau naujoji sąjungininkė nepajudėjo iš vietos net po to, kai vasarį Austrija paskelbė prancūzams karą. Palikęs dalį pajėgų Ispanijoje ir lydimas tik Imperatoriškosios gvardijos, Napoleonas grįžo į Prancūziją, perėmė vadovavimą Reino armijai, sumušė austrus Bavarijoje ir gegužę vėl užėmė Vieną.

1809 m. gegužės 21 d. prancūzai kėlėsi per Dunojų, kad susigrumtų su 100 000 vyrų

skaičiuojančia austrų kariuomene. Prancūzai įsitvirtino prie Asperno ir Eslingo kaimų, tačiau įnirtingos austrų kontratakos juos nustumė. Tai buvo pirmasis Napoleono pralaimėjimas sausumoje nuo tada, kai jis tapo Prancūzijos imperatoriumi.

Vagramo mūšis

1809 m. liepos 5 d. vakare Napoleonas sėkmingai perėjo Dunojų su milžiniška kariuomene, kurią sudarė 173 000 prancūzų, saksonų ir bavarų. Tai buvo didžiausios pajėgos iš visų, kokias jis iki tol buvo subūręs. Napoleono kariai atakavo įtvirtintas austrų pozicijas ant kalvų, kur buvo Vagramo kaimas.

Temstant daugiau nei 300 000 vyrų susikovė tarpusavyje. Artilerijos gausmas drebino už 15 km esančios Vienos pastatų langus. Tą naktį Napoleonas nusprendė viską išspręsti nauju plačiu puolimu. Jis planavo apsupti austrų kairįjį sparną, tačiau priešas dar prieš aušrą smogė pirmas.

Prancūzijos kavalerijos smūgiai nulėmė Napoleono pergalę prie Frydlando. Rusai chaotiškai traukėsi per Alnos upę.

Smūgis buvo toks stiprus, kad prancūzų linijos vos atlaikė. Napoleonas suformavo didžiulę bateriją iš daugiau nei 100 artilerijos pabūklų, sutelkdamas ugnį į austrų dešinįjį sparną ir centrą.

Prancūzų pabūklai iššovė daugiau nei 71 000 sviedinių. Toks masinis apšaudymas buvo pranoktas tik per Pirmąjį pasaulinį karą. Naikinanti artilerijos ugnis atvėrė kelią galutiniam Imperatoriškosios gvardijos šturmui ir suteikė Napoleonui dar vieną pergalę, nors ir kainavusią labai brangiai.

Vagramo mūšis buvo didžiausias iki tol Europoje vykęs mūšis. Žuvo apie 70 000 žmonių, dauguma – nuo artilerijos ugnies. Austrija buvo priversta sudaryti taiką, o karvedžio Napoleono karjera pasiekė aukščiausią tašką. ■

“

„... pakaks, jei pasakytum: „Buvau Austerlico mūšyje“, ir žmonės atsakys: „Štai išties narsus žmogus.“

Napoleonas

savo kariams po Austerlico mūšio

”

KONTEKSTAS

TEMA

Žaibo karo triumfas

PRIEŠ

1914 m. prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Vokietija mėgino įgyvendinti modifikuotą 1905 m. von Schlieffeno plano versiją, siekdama greitos pergalės Prancūzijoje. Planas žlugo.

1933 m. nacių partijos lyderis Adolfas Hitleris paskirtas Vokietijos kancleriu.

1936 m. Vokietija remilitarizavo Reino kraštą, esantį vakariniame jos pasienyje, o po dvejų metų aneksavo Čekoslovakijos Sudetus.

PO

1944 m. birželį Sąjungininkų pajėgos išsilaipino Normandijoje (D diena). Įgijusios pranašumą ore bei pranokdamos vokiečius ginkluote, jos veržėsi pirmyn.

1945 m. balandį–gegužę Hitleris nusižudė, o Berlyną užėmė Raudonoji armija.

1939

m. rugsėjo 1 d.
Vokietijos

pajėgos ėmėsi ilgai planuoto puolimo prieš Lenkiją, taip pradėdamos Antrąjį pasaulinį karą. Per pirmuosius dvejus metus jos pasiekdavo vieną stulbinamą pergalę po kitos ir žemyninėje Europoje tapo dominuojančia jėga. Pradinė sėkmė buvo paremta puikiai suplanuotomis, greitai įgyvendinamomis strategijomis, vėliau pavadintomis žaibo karu (vok. *Blitzkrieg*). Žaibo karas nustebino ir palaužė visus priešininkus.

Lenkijos užėmimas

1935 m. Vokietijos kancleris Adolfas Hitleris paskelbė apie ketinimą atnaujinti privalomąją karo tarnybą ir perginkluoti šalį. Sąjungininkai ir Tautų Sąjunga pasmerkė šiuos veiksmus, tačiau nesiėmė jokių priemonių, nors po Pirmojo pasaulinio karo Versalio sutartimi Vokietijai buvo nustatyti griežti apribojimai, kuriuos ši laikė žeminančiais.

Roterdamas dega po Liuftvafės bombardavimo. 1940 m. gegužės 14 d. Pagrąsinus sunaikinti ir kitus miestus, Nyderlandai pasidavė jau kitą dieną.

Hitleris pradėjo kurti naujas oro pajėgas (vok. *Luftwaffe*) su moderniais naikintuvais, aprūpino kariuomenę pažangia ginkluote bei naujausia ryšių technika. Nacių strategija rėmėsi kaizerio Vokietijos generalinio štabo koncepcija: priešą reikia pulti greitai, silpniausiose vietose, nepaliekant laiko atsakomajam smūgiui. Kariuomenėje įdiegta lanksti vadovavimo sistema, leidžianti iniciatyvą ir greitą reagavimą.

Heinzas Guderianas

Gimęs 1888 m. Kulme (Vakaru Prūsijoje, dab. Lenkija), karininko sūnus Heinzas Wilhelmas Guderianas dalyvavo Pirmajame pasauly-niame kare ir pakilo iki pėstininkų bataliono vado pareigų. Jis buvo vienas iš 4000 karininkų, kuriems leista tarnauti Reichsvere – apribo-toje tarpukario Vokietijos kariuome-nėje. Ten jis studijavo šarvuotųjų mašinų taktiką ir slapta prisidėjo prie mobilių šarvuotųjų pajėgų, ypač tankų divizijų, kūrimo. Plėtojo belaidžio ryšio sistemą.

1936 m. Guderianas parašė knygą apie motorizuotąjį karą pavadinimu „Achtung – Panzer!“ Netrukus jo teorija pritaikyta

praktikoje: 1939 m. Lenkijoje ir 1940 m. Prancūzijoje. Nekantrus, kartais nepaklusnus vadovybei, vis dėlto jis buvo populiarus ir mėgstamas Hitlerio, kuris 1943 m. Guderianą paskyrė tankų pajėgų generaliniu inspektoriumi.

Guderianas nedalyvavo 1944 m. sąmoksle nužudyti Hitlerį, bet vėliau tapo Garbės teismo, šalinančio iš kariuomenės fiureriui nelojalius karininkus, nariu. 1945 m. jis išvengė nuteisi-mo kaip karo nusikaltėlis, tačiau trejus metus buvo internuotas. Išėjęs į pensiją, liko įsitikinęs nacionalistas. Mirė 1954 m. Švangau (Vokietija).

Taip pat žr.: Septynerių metų karas 162–165 ■ Prūsijos iškilimas 210–213 ■ Aklavietė Vakarų fronte 248–251 ■ Karas jūroje ir ore 256–257 ■ Centrinųjų valstybių pralaimėjimas 258–261 ■ Vokietijos pralaimėjimas 276–279

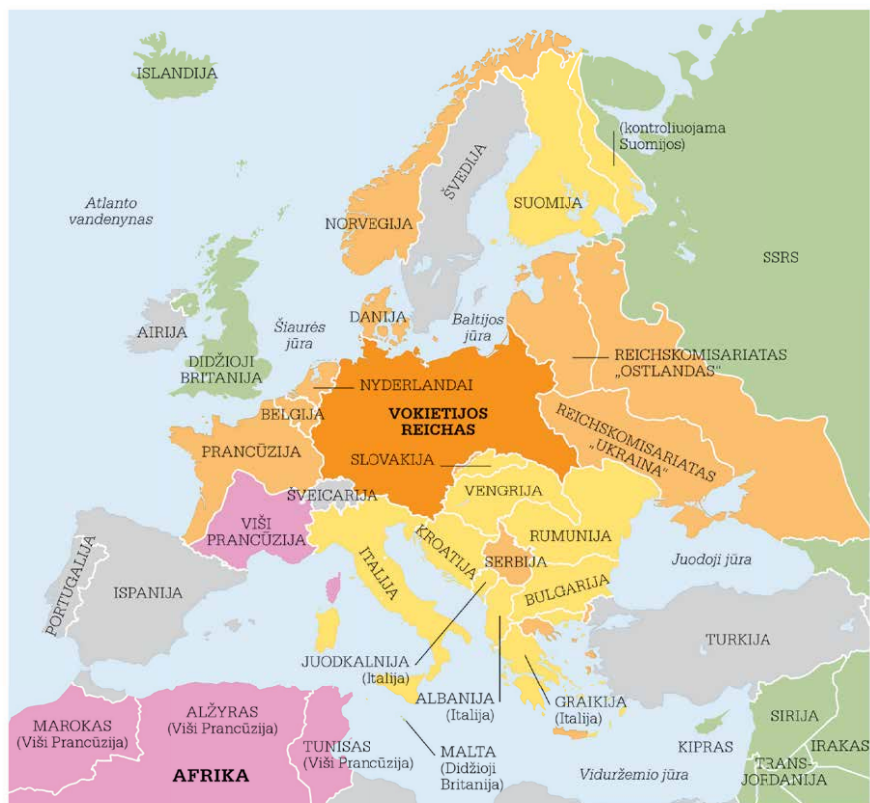
1939 m. rugsėjį Vokietija šias idėjas pritaikė Lenkijoje, panaudodama tankų divizijas, oro pajėgas, pėstininkus ir artileriją. Lenkija žlugo per penkias savaites. Didžioji Britanija ir Prancūzija nespėjo suteikti pagalbos. Nacių ir sovietų tarpusavio paktas padalijo Lenkiją tarp Vokietijos ir SSRS.

Po Lenkijos žlugimo prasidėjo vadinamasis Keistasis karas – laikotarpis, kai Vakarų fronte įsivyravo nerimą kelianti pauzė. Jūroje kovos tarp vokiečių povandeninių laivų ir Sąjungininkų laivyno tęsėsi, bet karas sausumoje atsinaujino tik 1940 m. balandį. Vokietija užėmė Daniją ir užpuolė Norvegiją (abi buvo neutralios valstybės), atremdama silpną britų atsaką. Tai nulėmė Neville'io Chamberlaino vyriausybės žlugimą ir Winstono Churchillio atėjimą į valdžią.

Vokiečių spąstuose

Po kelių plano korekcijų 1939–1940 m. žiemą Hitleris patvirtino puolimą Vakaruose. Planas pavadintas „Geltonuoju planu“ (vok. *Fall Gelb*). Pagrindinis smūgis numatytas per miškingą Ardėnų regioną Pietų Belgijoje, o pagalbinis – per Nyderlandus ir Šiaurės Belgiją. Tikslas – perskelti ir apsupti Sąjungininkų armijas.

1940 m. gegužės 10 d. Vokietija įsiveržė į Nyderlandus ir per savaitę užėmė šalį. Kaip ir tikėtasi, Sąjungininkų pajėgos išgengė į Belgiją. Tuo metu tankų daliniai prasiveržė pro Ardėnus, apeidami silpną Mažino linijos šiaurinį ruožą. Remiami šturmo lėktuvų, vokiečiai pralaužė prancūzų

Pirmaisiais Antrojo pasaulinio karo metais

Trečiasis reichas greitai įsigalėjo Europoje. Iki 1941 m. vidurio Vokietija ir jos sąjungininkai kontroliavo apie 3,28 mln. km² teritorijos. Šis plotas devynis kartus viršija dabartinės Vokietijos teritoriją. Iš visų Europos valstybių tuo metu Vokietija kariavo tik su Jungtine Karalyste ir Sovietų Sąjunga.

gynybą ir veržėsi link Lamanšo pakrantės, siekdami atkirsti Sąjungininkų pajėgas Belgijoje.

Tankų pajėgų vadas Heinzas Guderianas nepaisė įsakymų sustoti ir iki gegužės 20 d. pasiekė Abvilį prie Somos upės žiočių, paskui pajudėjo Kalė ir Diunkermo link. Vokiečiai apsupo Sąjungininkų divizijas, kurioms

Sutartiniai ženklai

- Vokietijos reichas
- Vokietijos okupuotos teritorijos
- Vokietijos sąjungininkės ir marionetinės valstybės
- Nominaliai neokupuotos teritorijos
- Sąjungininkų kontroliuojamos teritorijos
- Neutralios šalys

liko vienintelė galimybė evakuotis Lamanšu. Iš Diunkermo evakuota daugiau nei 338 000 karių, nors tūkstančiai britų liko Prancūzijoje. Belgijoje prancūzai neteko daugumos tankų ir technikos. Geltonasis planas Sąjungininkams kainavo 61 diviziją. Vokietijos pajėgos sparčiai veržėsi pirmyn, o Liuftvafė įgijo pranašumą ore. »

Birželio 9 d. vokiečiai pradėjo žygį Paryžiaus link ir įveikė Senos bei Enos upes. Naujos bangos tankų ir bombonešių palaužė likusią Prancūzijos pajėgų pasipriešinimą.

Prancūzijos žlugimas

Kita Vokietijos plano dalis – Raudonasis planas (vok. *Fall Rot*) – numatė Prancūzijos užkariavimą. Ir jis jau buvo vykdomas. Birželio 10 d. Italija taip pat paskelbė karą Sąjungininkams, ketindama dar prieš Prancūzijos kapituliaciją perimti kai kurias teritorijas. Kitą dieną Prancūzijos vyriausybė paliko Paryžių, kad naciai nebombarduotų miesto. Trys penktadaliai miesto gyventojų taip pat pasitraukė ir prisijungė prie milijonų kitų pabėgėlių, užkimšusių visus kelius.

Prancūzija oficialiai kapituliaciją pasirašė birželio 22 dieną. Vokietijos pajėgos okupavo 60 % Prancūzijos teritorijos, o likusius 40 % pradėjo valdyti pusiau fašistinė kolaborantų vyriausybė, vadovaujama maršalo Philippe'o Pétaino. Ji buvo įsikūrusi Pietų Prancūzijoje, Viši mieste.

Britanija priešinasi

Po Diunkerko bei kitų evakuacijų per Lamanšą Hitleris tikėjosi, kad Britanija paprašys taikos derybų. Churchillio atsisakymas derėtis paskatino fiurerį svarstyti invaziją į Britaniją, nors tai nebuvo jo pagrindinio plano dalis.

1940 m., įsitikinusi, kad dirvą invazijai galima paruošti sunaikinant Karališkąsias oro pajėgas (RAF), Liuftvafė pradėjo atakas prieš Britaniją. Vokiečiai taikėsi į aerodromus, orlaivių gamyklas ir kitą infrastruktūrą. Tačiau britų naikintuvai – galingi „Hurricane“ ir manevringi „Spitfire“ – pasirodė esantys lygiaverčiai Liuftvafės lėktuvams, tarp kurių buvo pikiruojamieji bombonešiai „Junkers Ju-87“ („Stuka“) ir naikintuvai „Messerschmitt Bf-109“. Britų radarų sistema ir antžeminė gynyba padėjo sukurti veiksmingą oro gynybos tinklą.

Iki 1940 m. spalio pabaigos RAF neteko 1744 lėktuvų, o Liuftvafė – 1977. Britai laimėjo mūšį dėl savo šalies. Naktiniai miestų bombardavimai tęsėsi, tačiau RAF išlaikė

Vokiečių „Panzerjäger I“ – tai pertvarkytas tankas „Panzer I“, aprūpintas galingu čekų gamybos prieštankiniu pabūklų. 1940–1941 m. buvo pagaminta apie 200 šios technikos vienetų. Jie naudoti sunkiesiems prancūzų tankams naikinti.

padangės kontrolę. Pagaliau naciai atsisakė invazijos planų.

Hitleris liko didžiosios Vakarų Europos dalies valdovu. 1941 m. jis užėmė Graikiją ir dalį Rytų Europos, nors kai kurios kampanijos nebuvo planuotos. Nepranešusi Vokietijai, Italija įsiveržė į Graikiją ir susidūrė su stipriu pasipriešinimu. Jugoslavijos probritiškas valdovas princas Pavelas atsisakė sudaryti paktą su Vokietija. Reaguodamas į tai, Hitleris įsakė pradėti oro ir sausumos atakas prieš Graikiją bei Jugoslaviją ir, padedamas Italijos, iki 1941 m. balandžio pabaigos užėmė abi šalis.

Iki birželio vokiečių aviacijos smūgiai išstūmė Sąjungininkų pajėgas iš Kretos ir rytinės Viduržemio jūros dalies. Pasipriešinimas nacių okupacijai dabar kilo tik iš pagrindinių rezistencijos grupių, kartais veikusių kartu su britų Specialiųjų operacijų tarnybos agentais. Jie vykdė sabotažo akcijas, rengė

“

„Dabar turime imtis užduoties padalyti milžinišką pyragą pagal poreikius, kad galėtume: pirma, jį kontroliuoti; antra, administruoti; trečia, išnaudoti.“

Adolfas Hitleris

1941 m. liepos 16 d.

”

įvairius reidus, šnipinėjo, kariavo partizaninį karą.

Rytų frontas

Nors 1939 m. rugpjūtį buvo sudarytas Vokietijos ir Sovietų Sąjungos paktas, iki 1940 m. pabaigos Hitleris planavo plataus masto invaziją į savo galingą rytinę kaimynę, siekdamas užimti trokštamus išteklius bei gyvybinę erdvę.

1941 m. birželį Vokietija pradėjo operaciją „Barbarosa“, kurioje dalyvavo daugiau nei 3,5 mln. Ašies valstybių karių (148 divizijos), įskaitant 17-os tankų divizijų priešakinę grupę su 3400 tankų ir 2700 naikintuvų.

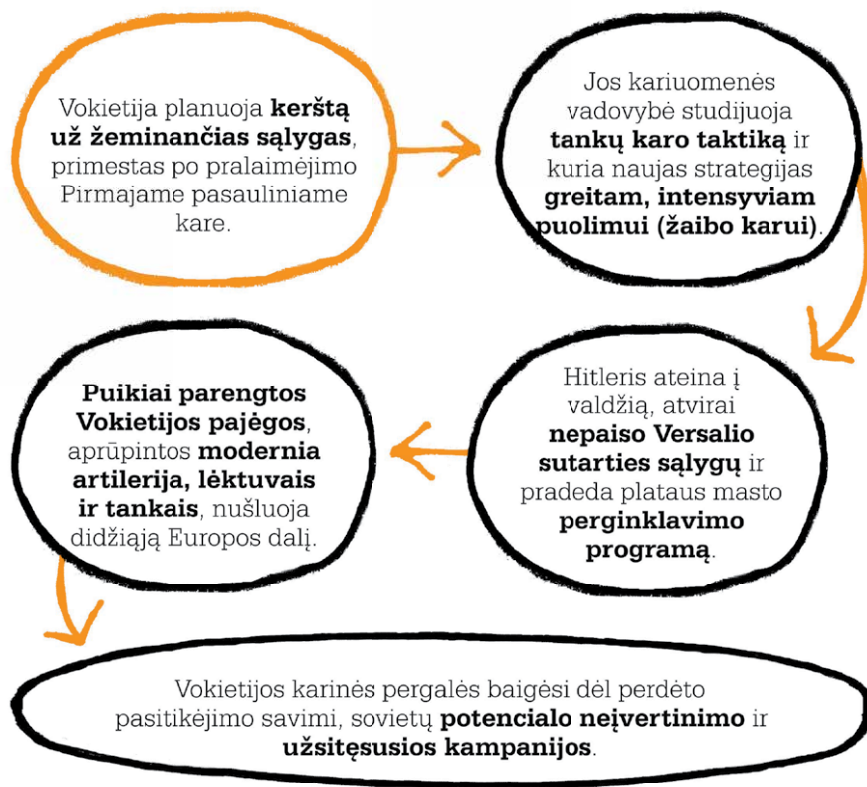
Trys armijų grupės veržėsi 2900 km ilgio frontu: armijų grupė „Šiaurė“ iš Rytų Prūsijos Leningrado (dab. Sankt Peterburgas) link; armijų grupė „Pietūs“ – į Ukrainą ir Juodosios jūros kryptimi; armijų grupė „Centras“, kuriai priklausė Guderiano šarvuotosios pajėgos, turėjo užimti Maskvą.

Užklupti netikėtai, sovietai nenak pasipriešino. Iki liepos vidurio armijų grupė „Šiaurė“ priartėjo prie Leningrado, o mėnesio pabaigoje

Italijos diktatorius Benitas

Mussolinis kreipiasi į Italijos pajėgas, kurios 1941 m. rugpjūtį siunčiamos padėti vokiečių kariuomenei operacijoje „Barbarosa“ – Hitlerio kampanijoje prieš SSRS.

armijų grupė „Centras“ jau buvo apsupusi penkias rusų armijas ir paėmusi daugiau nei 600 000 belaisvių. Armijų grupė „Pietūs“ susidūrė su stipriu pasipriešinimu, tačiau iki rugpjūčio pradžios buvo paėmusi 100 000 rusų į nelaisvę ir apsupusi Odesą prie Juodosios jūros.

Sovietų atsakas ir lūžis kare

Iki 1941 m. rudens vokiečiai vis dažniau susidūrė su aprūpinimo problemomis. Rugsėį jų šiaurinė grupuotė pradėjo Leningrado blokadą, tačiau miestas nebuvo užimtas ir atsilaukė 890 dienų. Mūšis dėl Maskvos prasiėjo spalį, tačiau po pradinių laimėjimų armijų grupė „Centras“ netrukus įklimpo rudens purve, o tai suteikė rusams laiko persigrupuoti.

Vėliau smogė stingdantis šaltis. Vokiečių pajėgos įstrigo giliame sniege, būdamos vos už 19 km nuo

sostinės. Maršalo Georgijaus Žukovo vadovaujama sovietų kariuomenė perėjo į kontrapuolimą ir privertė priešą atsitraukti 240 km.

1942 m. Ašies pajėgos prasiškerbė giliai į Kaukazą, bet 1943 m. sausį joms nepavyko užimti Stalingrado. Tų pačių metų liepą sovietai triumfavo prie Kursko – didžiausiame tankų mūšyje istorijoje. Kitą mėnesį Žukovas susigrąžino Charkovą, kuri sovietai buvo pradę prieš 22 mėnesius. Persekiojami rusų, vokiečiai buvo priversti trauktis.

Hitleris labai neįvertino sovietų gebėjimo kontratakuoti ir jų turimų tankų pranašumo, o sovietinė karinė gamyba tuo metu sparčiai augo. Vokiečių karo strategija pradėjo byrėti. ■

PIRMASIS DRONŲ KARAS

RUSIJOS INVAZIJA Į UKRAINĄ
(2022–?)

KONTEKSTAS

TEMA

Dronų karas

PRIEŠ

1917 m. Didžiojoje Britanijoje išbandytas „Aerial Target“ – pirmasis radijo bangomis valdomas bepilotis orlaivis.

1964–1975 m. JAV oro pajėgų bepilotis AQM-34 „Firebee“ Pietryčių Azijoje įvykdė daugiau nei 34 000 žvalgybos misijų.

1982 m. Izraelio oro pajėgų žvalgybos bepiločiai atliko svarbų vaidmenį Libano kare naikinant Sirijos oro gynybą.

1991 m. po SSRS žlugimo Ukraina paskelbė nepriklausomybę.

2001 m. JAV bepilotis „Predator“ Afganistane paleido taktinę raketą „Hellfire“. Tai pirmasis bepiločio orlaivio kovinis smūgis.

2019 m. iranietiški savižudžiai dronai „Shahed“ atakavo dvi Saudo Arabijos naftavietes.

2022 m. vasarį
Rusija įsi-
veržė į

Ukrainą ir sukėlė žiaurų, užsitęsusių karą, kuriame tradicinė sekinimo taktika (tankų ir sunkiosios artilerijos remiamos pėstininkų atakos) derinama su moderniomis technologijomis: tolimojo poveikio raketomis, kibernetinėmis atakomis ir bepiločiais orlaiviais. Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas tikėjosi, kad Ukraina greitai žlugs, tačiau jo optimizmas nepasiteisino.

„Atgimusi“ Rusija

Rusijos pretenzijos į Ukrainą siekia daugiau nei 1000 metų istoriją.

Taip pat žr.: Krymo karas 206–207 ■ Osmanų nuosmukis ir Rusijos ekspansija 232–233 ■ Rusijos pilietinis karas 262–263 ■ Antrasis pasaulinis karas Europoje 266–271 ■ Šaltasis karas 286–293 ■ Pokomunistiniai karai 316

Po SSRS žlugimo 1991 m. Rusijos vadovai neramiai stebėjo, kaip buvusios sovietinės respublikos bei satelitės, įskaitant Lenkiją, Vengriją ir Baltijos šalis, siekė užtikrinti savo saugumą prisijungdamos prie NATO. Nuo 2000 m. prezidento pareigas einantis (išskyrus ketverius metus) Putinas kurstė rusų nepasitenkinimą „išdavyste“ ir nusprendė atkurti šalies dominavimą toje erdvėje, kurią jis laikė teisėta Rusijos įtakos sfera. Putinas nukreipė dėmesį į Ukrainos teritoriją. 2014 m. jis aneksavo strategiškai svarbų Krymo pusiasalį ir užgrobė dalį Donecko regiono. 2022 m. plataus masto invazija į Ukrainą buvo agresyviausias karo veiksmas Europoje nuo Antrojo pasaulinio karo.

Mūšis dėl Kyjivo

Ukrainos pasienyje ir Baltarusijoje sutelkęs iki 190 000 karių, Putinas tikėjosi užimti sostinę Kyjivą ir greitai pašalinti Ukrainos vyriausybę.

Planui įgyvendinti pasitelktos dėmesį nuo Kyjivo nukreipiančios atakos Ukrainos pietuose ir rytuose. Putinas tikėjosi per 10 dienų užvaldyti ir aneksuoti šalį. Kadangi Ukrainos pajėgos buvo gerokai mažesnės, pradžioje rusų strategija atrodė sėkminga, tačiau įvykiai greitai pasisuko prieš įsiveržėlius. Rusijos puolimą sulėtino įnirtingas Ukrainos ginkluotųjų pajėgų pasipriešinimas. Nuo 2014 m. jos buvo apmokomos NATO šalių instruktorių ir apginkluotos vakarietiška ginkluote. Rusijos desantininkai užėmė Antonovo ir Vasilkivo oro uostus, tačiau tai padaryti pavyko tik po įnirtingų kovų. Ukrainiečių pasipriešinimas neleido sulaukti gyvybiškai svarbaus pastiprinimo ir būtinų atsargų. Vėliau rusų atakos buvo sustabdytos ir atmuštos.

Sekinamasis karas

Nesukūrusios atsarginio plano taip susiklosčiusiai situacijai, Rusijos pajėgos pasitraukė iš šiaurinės

Tarp Černihivo pastatų gulintis numušto rusų naikintuvo variklis, 2022 m. balandis. Pirmąjį karo mėnesį Rusija prarado beveik 300 orlaivių.

Ukrainos, sutelkdamos dėmesį į šalies rytus bei pietus. Ten jos grįžo prie tradicinio karo taktikos – masinio priešo teritorijos apšaudymo pasitelkiant artileriją, siuntė didžiules pėstininkų pajėgas. Rusų netekty buvo šešiskart didesnės nei ukrainiečių. 2022 m. gegužę rusai užėmė svarbų pietinį uostamiestį Mariupolį, tačiau 2022 m. rugsėjį jų lėtą slinkimą sustabdė ukrainiečiai. Dėl to rusų spaudimas Charkivo ir Chersono srityse kiek sumažėjo. Viena iš nedaugelio vietų, kur Rusija išlaikė puolimą, buvo Bachmutas rytinėje Ukrainos dalyje.

Čia nuo 2022 m. rugpjūčio ištisus 10 mėnesių vyko pačios kruviniausios pėstininkų kovos nuo Antrojo pasaulinio karo laikų. Kariuomenės nesėkmėmis nusivylęs Putinas pasitelkė Vagnerio grupės samdinius. Tai buvo karinė organizacija, vadovaujama rusų verslininko Jevgenijaus Prigožino. »

“

„Už kiekvieną dieną, už kiekvieną metrą sumokama krauju.“

Valerijus Zalužnas

Ukrainos generolas,

The Washington Post, 2023 m. birželis

”

Iš buvusių kalinių suburtos Vagnerio pajėgos dažnai buvo geriau aprūpintos nei Rusijos kariuomenė. Galiausiai Bachmutas buvo užimtas, tačiau Vagnerio grupė neteko 20 000 smogikų.

Aklavietė

Po priverstinės masinės mobilizacijos 2022 m. rudenį, per kurią surinkta dar 200 000 karių, rusai sugebėjo stabilizuoti fronto linijas. Pasinaudodami Ukrainos vėlavimu modernizuoti bei aprūpinti savo pajėgas, rusai sukūrė gilią gynybą, kuri neleido ukrainiečiams 2023 m. birželį surengti sėkmingo puolimo. 2023 m. pabaigoje rusai pasinaudojo JAV vyriausybės šešių mėnesių delsimu patvirtinti karinės paramos paketą Ukrainai. 2024 m. vasarį Ukrainos pajėgos per dieną galėjo sau leisti iššauti tik po 2000 artilerijos sviedinių, o rusai – net 10 000. Tą patį mėnesį Rusijos pajėgos užėmė pramoninį Avdijivkos miestą – Donbaso regiono mazgą Pietryčių Ukrainoje. Tai buvo pirmasis reikšmingas rusų pasiekimas po

Bachmuto užėmimo. Vėluojanti JAV pagalba – dalis iš 61 mlrd. JAV dolerių paketo – padėjo šiek tiek stabilizuoti padėtį, tačiau Rusija toliau naudojosi aviacijos ir artilerijos pranašumu. Įvairios raketos ir bepiločiai naikino Ukrainos infrastruktūrą ir miestus. Karui užsitęsęs, dėl sankcijų suvaržyta Rusija pasirinko palyginti nebrangius kariavimo būdus. Pavyzdžiui, laisvojo kritimo bombos buvo papildytos sparnais bei palydovine navigacija ir taip paverstos tikslesnėmis sklendžiančiomis bombomis, o svarbiausia – pasitelktos masinės dronų atakos.

Ukrainos gelbėjimo tarnybos

darbuotojas padeda evakuoti moterį iš rusų intensyviai apšaudomo Torecko – pramoninio miesto Donecko srityje, 2024 m. liepa.

Dronų galia

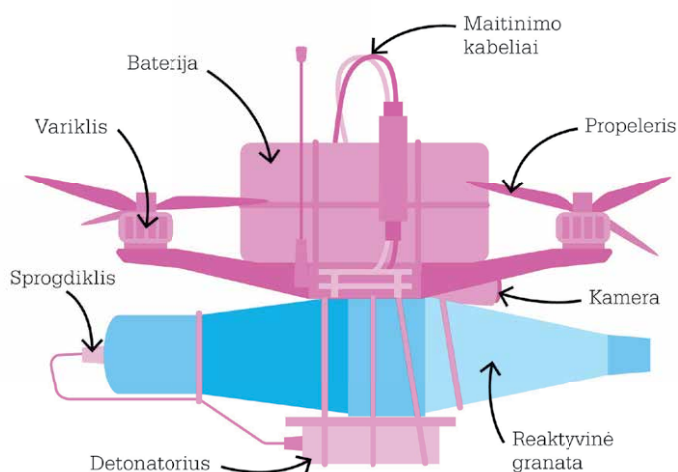
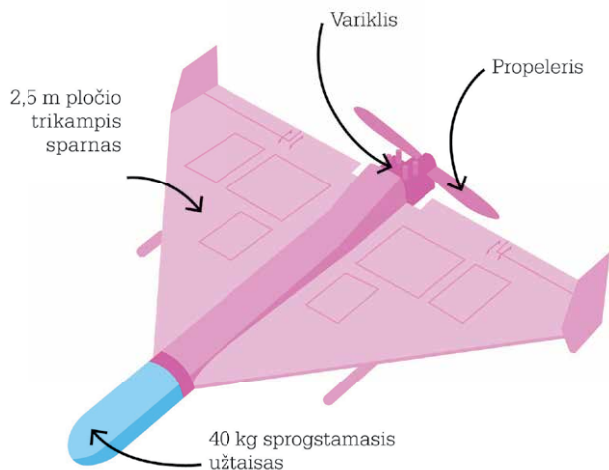
Terminas „dronas“ apima platų technologijų spektrą: nuo paprastų komercinių modelių iki dirbtiniu intelektu aprūpintų aparatų, galinčių skrydžio metu savarankiškai priimti sprendimus. Iš pradžių sukurti imituoti taikiniams ir žvalgybai, nuo XXI a. pradžios dronai pritaikyti skraidinti sprogmenis ir smogti prieš taikiniams. Jie valdomi nuotoliniu būdu, naudojant palydovinę navigaciją. Ukrainos kare skraido tūkstančiai dronų. Abi pusės nuolat naudoja pirmojo asmens vaizdo (angl. FPV) principu veikiančius dronus prieš pozicijas ir artilerijai aptikti, atsakomajai ugniai koreguoti, pėstininkams ir technikai atakuoti. FPV dronai dažnai yra nedideli komerciniai modeliai, prie kurių pritvirtinamas sprogmuo. Rusija ir Ukraina taip pat vis dažniau naudoja įvairių tipų

Jevgenijus Prigožinas

Gimęs 1961 m. Leningrade (dab. Sankt Peterburgas), Jevgenijus Prigožinas mokyklą paliko būdamas šešiolikos. Jis išitraukė į smulkų nusikalstamumą – sukčiavimą bei vagystes – ir devynerius metus praleido kalėjime. 1990 m., išėjęs į laisvę, pradėjo maitinimo verslą: nuo dešrainių prekybos perėjo prie restoranų tinklo valdymo. Ten bendravo su Sankt Peterburgo elitu, įskaitant Vladimirą Putiną, ir dėl to pelnė Putino virėjo pravardę. Tapęs turtingu verslininku, Prigožinas pasinaudojo Krymo aneksija ir įkūrė Vagnerio grupę – privačią samdinių armiją, kuri nuo 2014 m. balandžio

kovojo Donbaso regione Ukrainoje, o vėliau veiklą išplėtė į Afriką ir Siriją. Jis taip pat subūrė vieną didžiausių pasaulyje internetinių trolių fermų, skleidusių prorusišką propagandą ir besikišusių į Vakarų šalių rinkimus. Karas Ukrainoje dar labiau sustiprino Prigožino įtaką, tačiau vis atviresnė kritika Rusijos karinei vadovybei paskatino jį 2023 m. birželį pradėti maištą prieš Putiną. Po dviejų mėnesių Prigožinas žuvo paslaptingoje lėktuvo katastrofoje.

Dronas „Shahed-136“ yra 3,5 m ilgio ir sveria apie 200 kg. Jis gali gabenti sunkų sprogstamąjį užtaisą iki 2500 km atstumu. Kainuoja kur kas pigiau už valdomą raketą.

Fronto linijoje naudojamas FPV kovos dronas veikia iki 20 km atstumu. Jį nuotoliniu pultu ar kompiuteriu valdo ant žemės esantis karys. Taip pat jis naudoja specialius akinus, prijungtus prie drono kameros.

sprogmėmis apkrautus dronus. Iki 2024 m. vasario Rusija prieš Ukrainą panaudojo daugiau nei 4600 Irane sukurtų dronų „Shahed-136“. Jų palyginti mažas maksimalus greitis (186 km/val.) ir vis efektyvesnis Ukrainos radarų bei aptikimo sistemų naudojimas reiškia, kad 75–95 % šių dronų yra numušami. Tačiau net ir nedidelė dalis prasiskverbusių pro oro gynybą gali padaryti didelę žalą. Dronai iš esmės pakeitė karo pobūdį. Jų gana maža kaina – ilgojo nuotolio drono gamyba gali kainuoti apie 20 000 JAV dolerių, palyginti su iki 500 000 dolerių kainuojančia raketa „žemė–oras“ – leidžia ribotus išteklius turinčiai pusei naikinti gerokai turtingesnio priešininko resursus. Be to, dronai gali būti pakeliami greičiau nei pilotuojami orlaiviai ar artilerijos baterijos.

Ukrainiečių karys ruošiasi paleisti FPV droną su sprogmėmis. Iki 2024 m. kovo Ukrainos kariuomenė per mėnesį paleisdavo apie 50 000 FPV dronų.

Jų gebėjimas pakibti ore vienoje vietoje ir keisti kryptį ieškant taikinio, mūšio atmosferą pakylėję į naują psichologinės įtampos lygmenį.

Išėjimas iš aklavietės

Iki 2024 m. vasaros fronto linija Ukrainoje iš esmės beveik nekito. Tačiau 2024 m. rugpjūčio 6 d. Ukraina nustebino ir savo sąjungininkus, ir Rusiją, pradėdama

puolimą Kursko srityje. Tai buvo pirmasis įsiveržimas į Rusijos teritoriją nuo Antrojo pasaulinio karo.

Nepaisant ukrainiečių sėkmės, Rusijos pajėgos toliau veržėsi rytuose. Praėjus 18 mėnesių, rusams netekus apie 500 000 karių, karo pabaiga vis dar atrodo tolima, nes ir Ukraina, ir Rusija toliau meta į konfliktą daugiau karių, raketų ir dronų. ■

